

מראי מקומות - יבמות

קב:

צריך לתופרו בעור. אבל רצועותיו אין צריך שיהיו מעור. והק' הבית יוסף, דלכאו' מסוגין משמע דרך תריסותיו של שער כשרים, ומשום דדבר הבא מן העור הוא, וכן כ' הנמוקי יוסף, אבל צ"ל שהטור לא ס"ל כן, אלא מכל דבר נמי כשרות, ולפ"ז צ"ל דס"ל דשער לאו דוקא, אלא אורחא דמלתא נקט. אבל הב"ח שם הק', דמקו' הגמ' "אי הכי אפי' כולו שער נמי וכו'", מבואר דאי הוה מנעל של שער מקרי נעל הי' כשר לחליצה, וא"כ ע"כ נחשב כעור. וכ' דלכאו' כוונת הטור דאי"צ להיות עור ממש, אלא סגי בשער וגידין וכדו', כל זמן שבא מהבהמה. אולם ע' בדרישה שם (כ"ז) שכ' ליישב קו' זו על הטור, דהבין הטור דהמקשן לא הבין כראוי, וסבר דכוונת רב היתה להשיב לו דבשער ג"כ קיים דין תחש, אבל זה באמת לא היתה כוונת רב, אלא דהכל תלוי בהמנעל עצמו, ומה דתריסותיו הם מדבר אחר אינו כלום.

ו. בשכר יראיו, יחלצם מדינה של גיהנם

ע' במהרש"א דזה קאי על אחרים, כלומר, שהי' פשוט דהיראים עצמן ניצולין מגיהנם, דכתי' חונה מלאך ד' סביב ליראיו, וא"כ י"ל דמה דכתי' "ויחלצם", דהיינו דאחרים ג"כ ניצולין מדינה של גיהנם בזכות היראים.

ז. ואין צריך לומר מנעל וסנדל

פרש"י, דבלאו חשד נמי אסור, דכתי' מי בקש זאת מידכם רמוס חצרי. וע' בערוך לנר שהביא בשם הראשונים דרש"י לא דק בזה, דאי"ז המקור להא דאין נכנסין לעזרה במנעל, דזהו מקרא דשל נעליך וכו', וקרא זה מיירי במי שאינו עושה רצון הבורא. וע"ש שהביא מגמ' חגיגה (ד:) דדרש"י דמפנקי שאין הולכין בלא מנעל פטורים מן הראי' מדכתי' מי בקש וכו', הרי דגם מקרא זה דרש"י. וביאר דמה דדרש"י הכי, אף דפשוטות הקרא מיירי באינם עושים רצון הבורא, היינו משום דלכאו' קרא אינו מובן, אפי' אם אינם עושים רצון ד', הא ודאי צריכים ליכנס לעזרה להקריב קרבנות, וא"כ איזה טענה היא עליהם דרומסין חצרותיו. ולכן דרש"י דגם בזה עשו שלא כהוגן, שבאו במרמס מנעלים לחצירו, ושפיר דרש"י דאסור לכנוס במנעל.

ח. אמר אביי דאית ב' כתיב ומשום תענוג

א"ל רבא ותענוג ביה"כ מי אסירא וכו'

כ' הקובץ הערות (ע"ג, ג'), דיש לפרש מה שאמר הכתוב ביו"כ תענו את נפשותיכם בב' אופנים, א', דביטול העינוי הוא גוף האיסור, והחמשת עינויים הם אופנים לבטל איסור העינוי. ב', דקרא דתענו אינו אלא ילפותא, דהיינו דגילוי הוא ללמדנו דחמשה דברים אלו אסורים ביה"כ, אבל לאחר הפסוק האיסורים הם אסורים מצד עצמן, ולא מצד ביטול העינוי. וכ' דבזה נח' אביי ורבא, אביי ס"ל דנעילת הסנדל אסורה משום ביטול העינוי, ולכן היכא דלובש אנפיליא שיש בהם כתיבין, זה ג"כ הוי ביטול העינוי, ולכן אסור הוא. אבל רבא ס"ל דאין האיסור משום תענוג, אלא האיסור הוא נעילת הסנדל, וא"כ אם זה נקראת נעילת הסנדל, אסור, ואם אינו נעילת הסנדל, הגם דאולי יש בה הנאה כמו נעילת הסנדל, אבל סכ"ס התורה אסרה רק נעילת הסנדל ממש, ולא הנאת נעילת הסנדל.

א. דחזיוה רבנן לר' יהודה דנפק בחמשה זוזי מוקי לשוקא פי' בהג' יעב"ץ, דעשה ר' יהודה כן משום שהי' מצונן, וכמו דאי' בשבת (ל"ז) דמסוכן הי'.

ב. אע"ג דחזינן, לא חיישינן שמא כווננו

הק' הרמב"ן, הרי הברייטא אומרת דחליצתה פסולה, וקיי"ל דכל היכא דאמר' חליצתה פסולה, היינו דחליצה פסולה היא ופסולה מן האחין, וא"כ איך שייך ליישב ברייתא זו דמותרת לינשא לא' מן האחין היינו היכא דלא כווננו, הא לכאו' פסולה היא להאחין. ולקמן (קו) נמי אמר' דמינך איפסילא [כיון שלא הי' בכוונה], אלמא דפסולה על האחין.

וכ' בשם הר"י מייגש דמאי דאמר' לקמן דחליצה פסולה היא, זה הי' רק להטעות היבם, שיחשוב שאינו יכול לייבמה, אבל באמת אי"ז הדין (כ') זה ליישב הגמ' לקמן, ואין ברור איך תי' לשון גמ' "פסולה", ואולי גם זה הוא להטעות האח, וצ"ע למה יעשה כן בעלמא. א"נ יכולים לומר דפסולה לאו דוקא).

ועוד תי' הר"י מייגש דמה דאמר' דחליצה פסולה היא ופוסלת מן האחין, זהו היכא דעכ"פ א' מהם מכונן, אבל היכא דשניהם אינם מכוננים, אי"ז כלום ואינה פוסלת מן האחין [וכן תי' הריטב"א, וכ"כ הרא"ש (סי' י"א) לדינא, וע' קרבן נתנאל שם (מ') שהביא קו' האחרונים דבסוגין משמע דהרא"ש ס"ל דבכוונת א' מהם סגי לאסור], וכאן אמר' דאין חוששין לשמא כווננו אפי' א' מהם. והרמב"ן חולק על ב' התיורצים, ותי' דמאי דאמר' דכוונה פוסלת על האחין, זהו רק היכא דנעשית בב"ד, ומשום מראית עין, אבל היכא דאינה נעשית בב"ד, וגם אינם מכוננים לחליצה, בזה אין חוששין אף למראית עין, ואינה פסולה אף לאחין.

ג. עד שיתכווננו שניהם

כ' החכם צבי (א') להסתפק לענין כוונה זו, האם בעינן כוונת מצוה, או דלמא בעינן כוונת הקנאה. וכ' דהנפק"מ הוא מתי צריכים הכוונה, דאם הכוונה דבעינן הוא כוונת מצוה, אז צריך להיות מכונן בשעת עשיית החליצה. אבל אם אין הכוונה אלא כוונת הקנאה, א"כ כל שידע שע"י החליצה תהי' מותרת לשוק, ואינו עושה החליצה באונס, אז אין חוששין למה שהיה בלבו באותה שעה, דלענין זה אמר' דדברים שבלב אינם דברים. וע"ש שכ' לצדד דבאמת אין צריך אלא כוונת הקנאה, ולא כוונת מצוה.

ד. ואנעלך תחש

כ' תוס' דמכאן אומר ר"ת שצריך להיות מעור בהמה טהורה, דתחש כתי', וחולקים עליו תוס' וס"ל דכשר גם בשל בהמה טמאה. וע' בר"ן ברה"י (ו: בדפי הרי"ף) שצידד דכל דברים של מלאכת שמים צריכים להיות בשל בהמה טהורה [וכ' נפק"מ שם לענין שופר] דלמדים מתחש, אולם סיים בצ"ע, דתחש גופא לאו דבר ברור הוא, וצ"ע אם ספיקו שייך גם כאן (גם צ"ע אם תלוי בחקירת החכם צבי בענין חליצה, האם הוא בעיקר מעשה מצוה או מעשה קנין).

ה. הוא של עור ותריסותיו של שער מהו וכו'

כ' הטור (אה"ע קס"ט, ט, ט"ו), "והמנעל צריך שיהי' כולו של עור לפיכך